

PODSUMOWANIE

Myślą przewodnią badań było podjęcie próby rozwinięcia instrumentarium ewaluacji polityki rozwoju planowanej i realizowanej na poziomie określonego regionu przez zaproponowanie modelu ewaluacyjnego na tym poziomie zarządzania publicznego.

Potwierdzono tezę, że ewaluacja polityki rozwoju regionu jest współcześnie istotnym czynnikiem rozwoju regionu. W kontekście współczesnych wyzwań dla polityki rozwoju regionu, zaproponowano model ewaluacji polityki rozwoju regionu MEPoRR, o charakterze conceptualnym, proceduralnym i narzędziowym. Wskazane rozwiązania mogą istotnie wspomóc i ujednolicić funkcjonowanie strategicznych systemów ewaluacji polityki rozwoju na regionalnych poziomach zarządzania. MEPoRR stanowi określony zbiór metod i narzędzi badawczych przechodzących przez określone poziomy i konteksty (kryteria) ocen w regionie, wśród których istotne miejsce zajmują zasady zrównoważenia i trwałości rozwoju. Dokonano weryfikacji modelu MEPoRR w wymiarze regionalnym przez identyfikację najlepszych praktyk metod i narzędzi wdrażania zaprojektowanego modelu oceny efektywności polityki rozwoju regionu w kontekście zasad *rozwoju zrównoważonego*.

Określenie **wymiarów modelu ewaluacji** polityki rozwoju regionu wymagało odniesień do:

- teorii rozwoju regionu zarówno w odniesieniu do klasycznych koncepcji rozwoju regionalnego, jak i koncepcji regionu konkurencyjnego oraz paradygmatu *sustainable development*,
- koncepcji endogenicznej polityki rozwoju, nowej polityki regionalnej i jej odniesień do współczesnej polityki rozwoju regionu w kontekście paradygmatu *sustainable development*.

Przeprowadzona analiza:

- zasad i cech polityki rozwoju regionu oraz
- istoty, rodzajów i funkcji ewaluacji,

doprowadziła do określenia etapów planowania i realizacji polityki rozwoju regionu i odpowiadających im **kontekstów badań ewaluacyjnych** (zakresów ewaluacji).

Przeprowadzona analiza **metod i narzędzi ewaluacyjnych** pozwoliła na identyfikację tych, najbardziej przydatnych do zastosowania w określonych kontekstach ewaluacji polityki rozwoju regionu. Więcej miejsca poświęcono metodom pierwotnie dedykowanym do oceny efektów polityk i programów publicznych – analizie kosztów i korzyści (CBA) oraz modelowi ekonometrycznemu HERMIN. Metody te (należące do najbardziej kosztochłonnych) stanowią w istocie zbiory instrumentarium

ocen skumulowanych efektów realizacji określonego programu (programów, polityk) jednak w większości przypadków nie prowadzą do wskazania przyczyn określonych efektów prowadzonej polityki.

Zgodnie z założonym celem badań, ewaluacja polityki rozwoju regionu ma spełniać istotne funkcje społeczne: kreowania wiedzy i odpowiedzialności. Zaprojektowanie adekwatnego do wskazanych funkcji modelu ewaluacji wymaga dokonania wielu rozstrzygnięć co do wyboru metod i narzędzi pomiaru w procesie strukturyzacji, analizy i oceny określonych elementów polityki rozwoju regionu. Przegląd użyteczności wybranych metod ewaluacji polityk i programów prowadzi do następujących wniosków:

- nie ma metod spełniających wszystkie kryteria użyteczności, podobnie jak nie ma metod uniwersalnych, możliwych do stosowania w każdym rodzaju i w każdej fazie procesu ewaluacji;
- należy projektować metody dedykowane określonym badaniom ewaluacyjnym biorąc pod uwagę ich uwarunkowania (rzetelność informacji, odbiorcy, cele, zakres, moment prowadzenia, dostępność baz danych);
- za uzasadnioną uznano triangulację metod w celu unikania słabości jednej metody, to co jest słabością jednej może być atutem innej metody ewaluacji, a łączenie metod warunkuje osiągnięcie wysokiej jakości efektów badań ewaluacyjnych.

Stosując zasadę ekonomiczności badań zastosowano triangulację metodologiczną: dla każdego z określonych kontekstów ewaluacji polityki rozwoju regionu opracowano kompleksową metodę ewaluacji. Na tej podstawie zaproponowano model kompleksowej ewaluacji polityki rozwoju regionu, obejmujący zbiór metod i narzędzi uwzględniających wymiary rozwoju zrównoważonego w następujących kontekstach:

- A) zmiany zjawisk i procesów w terytorialnym systemie społeczno-gospodarczym powstających wskutek realizacji określonych polityk w wymiarze regionalnym;
- B) spójności polityk regionalnych z wybraną koncepcją rozwoju i polityką wyższych i horyzontalnych wymiarów zarządzania rozwojem;
- C) spójności strategicznej według kryterium zgodności z obszarami foresightu regionalnego;
- D) trafności wyboru i realizacji określonych projektów, działań i programów mierzoną spójnością ich produktów, rezultatów i oddziaływania z celami polityki rozwoju regionu;
- E) efektywności dofinansowania publicznego określoną dla programów, działań i projektów rozwoju regionu;
- F) dynamicznej oceny efektywności alokacyjnej dofinansowania publicznego określonej w okresie programowania dla programów, działań i projektów rozwoju regionu;
- G) zintegrowanej oceny procedury wyboru do realizacji projektów rozwoju.

Przedstawiono propozycję triangulacji metod dla określonych kontekstów w modelu ewaluacji polityki rozwoju regionu (tab. 43).

Tabela 43

Metody i narzędzia ewaluacji polityki rozwoju regionu
w układzie kontekstów ocen – propozycja triangulacji metod do modelu MEPoRR

Lp.	Ewaluacja: Czas badania	Kontekst oceny polityki rozwoju regionu	Propozycja triangulacji metod
A	<i>Ex-ante, ex-tempore, ex-post</i>	Zmiany zjawisk i procesów w terytorialnym systemie społeczno-gospodarczym powstające wskutek realizacji określonych polityk w wymiarze regionalnym	Analizy zmiany przesunięć udziałów (<i>shift & share</i>) w odniesieniu do ocen metodą Delphi według schematu wielowymiarowego STEEP
B	<i>Ex-ante</i>	Spójność polityk regionalnych z wybraną koncepcją rozwoju i polityką wyższych i horyzontalnych wymiarów zarządzania	Ewaluacja spójności celów i priorytetów polityki/ programu z koncepcją <i>sustainable development</i> metodą Delphi
C	<i>Ex-ante</i>	Zakres spójności polityki rozwoju regionu z ustaleniami foresightu regionalnego. Spójność obszarów foresightu z OIS	Analiza hierarchiczna procesów (<i>analytic hierarchy process</i> , AHP) i analiza sieciowa procesów (ang. <i>analytic network process</i> , ANP) według ładów równoważenia rozwoju
D	<i>Ex-tempore, ex-post</i>	Spójność efektów realizacji określonych projektów, działań i programów z celami polityki rozwoju regionu (mierzona spójnością ich rezultatów i oddziaływania)	Schemat logiczny zawierania się efektów projektów, działań, programów i strategii w konwencji wymiarów (ładów i kapitałów) rozwoju zrównoważonego
E	<i>Ex-ante, ex-post</i>	Efektywność wkładu dofinansowania publicznego określona dla programów, działań i projektów rozwoju regionu	Analiza skuteczności kosztowej (<i>cost-effectiveness analysis</i>) z uwzględnieniem kryterium równoważenia ładów rozwoju (analiza efektywności zintegrowanej)
F	<i>Ex-ante, ex-tempore</i>	Efektywność alokacji dofinansowania publicznego w ujęciu dynamicznym określona dla programów, działań i projektów rozwoju regionu	Matryca wieloletniego programowania inwestycyjnego (WPI), metody programowania liniowego, sieci neuronowe według kryterium zintegrowanej efektywności alokacyjnej
G	<i>Ex-ante</i>	Zintegrowana ocena procedury wyboru dofinansowania projektów rozwoju	Analiza skuteczności kosztowej (<i>cost-effectiveness analysis</i>) z uwzględnieniem równoważenia ładów – ocena efektywności zintegrowanej
H.	<i>Ex-ante, ex-tempore, ex-post.</i>	Społeczny odbiór efektów polityki rozwoju regionu	CATI, CAPI oraz IDI z uwzględnieniem wielowymiarowości rozwoju i kryterium szeroko rozumianej poprawy jakości życia.

Źródło: Opracowanie własne.

Badanie społecznego odbioru efektów polityki rozwoju regionu powinno być prowadzone w ramach każdego kontekstu modelu ewaluacji polityki rozwoju regionu.

W odniesieniu do modelu MEPoRR triangulacja metod umożliwia:

- ewaluację zdefiniowanych kontekstów ewaluacji na wszystkich etapach planowania i realizowania polityki rozwoju regionu;
- w ramach każdego kontekstu ewaluacji – analizę według wymiarów (społecznego, gospodarczego i środowiskowo-przestrzennego) koncepcji rozwoju zrównoważonego.

Zidentyfikowane, według kontekstów ewaluacji polityki rozwoju regionu, metody i narzędzia zweryfikowano na przykładach ewaluacji programów operacyjnych, projektów i strategii rozwoju woj. opolskiego w perspektywach programowych 2004-2006 oraz 2007-2013.

Proponowany model ewaluacji polityki rozwoju regionu może stanowić przyczynek do rozwijania instrumentarium obiektywnych ocen efektywnościowych wspomagających budowę refleksyjnego systemu współrzędzenia na regionalnym poziomie zarządzania rozwojem.